

William Holmes Sullivan: Mordet på Julius Cæsar den 15. marts 44 f.v.t. (Foto HFN) Malet o. 1888.

De fleste har vel en erindring om Rom: mordet på Julius Cæsar – som altså ikke fandt sted i senatsbygningen på Forum Romanum, men på 'Largo di Torre Argentina' lidt længere væk. Herfra bar man liget til Capitol, hvor det blev brændt. (Se 'Pompeius og romerske katte' i serien 'Det hemmelige Rom' (nyheder-og-aktiviteter-2-2/pompeius-og-romerske-katte)). Men hvordan så Cæsar egentlig ud? Ved vi noget med sikkerhed? Det er udgangspunktet for denne fremragende bog.

Men den starter et helt andet sted: I Washington. Her stod i mange år en ganske monumental marmorsarkofag. Det var den ene af to, der var fundet i Libanon i 1837 og bragt til USA. Det blev sagt, at den engang havde rummet de jordiske rester af den romerske kejser Alexander Severus – 222 – 235 e.Kr. Han kom til magten efter mordet på hans fætter, Heliogabalus. Han blev husket som kunstmæcen og velgører. Han led dog også en særdeles voldsom død. (Og så kom det at færdig på historie-online.dk)

(7)

f () t () i ()

© 2016 Copyright Historie-online

Vestysk Marketing

Alligevel har han altså fået ikke så lidt af en sarkofag. Nu blev den så tilbudt den amerikanske præsident Andrew Jackson som det sidste hvilested. Men han nægtede ganske enkelt at blive puttet ned i dette monstret.

Mary Beard bruger fortællingen til at vise, hvor kompliceret arbejdet med at tolke genstande fra romertiden kan være. At der er talrige indfaldsvinkler og mange tolkningsmuligheder, der så skal udfordre de enkelte statuer og portrætter.

Det begynde med Julius Cæsar

Mon ikke alle, der bliver spurgt, om de kan nævne en romersk 'kejser' – hvad han ikke var – ville svare Julius Cæsar? De, der har måttet kæmpe sig igennem hans 'De Bello Gallico', vil givet uden tøven pege på ham. Fans af Asterix nok også og krydsordsentusiaster lige med.

I efteråret 2007 fandt nogle franske arkæologer ved Rhoneflodens bredder nær Arles et marmorhoved. Spontan udbrod en af arkæologerne: "Putain, mais c'est César".

Hvis det er rigtigt, så har kunstneren stået ansigt til ansigt med Cæsar – hvorved det ville være en ganske naturlig gengivelse af hans ansigtstræk. Linjerne på halsen er yderligere et sikkert bevis. Illustration fra bogen.

Gaius Julius Cæsar bliver den første af de 12. Et pudsigt tal set i relation til Det ny Testamente. Uden at det tillægges nogen form for relevans. Mary Beard læser med vidt omkring – for at understrege, at disse 12 cæsarer op gennem tiden igen og igen har inspireret til videreformidling ofte helt ud i det absurde. Som da "Baron d'Hancarville" fik fremstillet en bog om de 12 cæsars hemmelige sexliv – og malernes 'fascination' af Neros modernard.

Arturo Montero y Calvos maleri fra 1887: "Kejseren betragter moderens halvnøgne lig, som han krævede skåret op, så han kunne se, hvor han havde ligget. Illustration fra bogen

Men hvem er de disse 12? Taget i dynastisk rækkefølge drejer det sig om Julius Caesar, Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, Vespasian, Titus og Domitian. Tilfældige navne? Nej. De relateres alle til Suetonius, der skrev værket "De vita Caesarum" – Caesarernes liv.

Bogens perspektivering

Hvis man havde forventet, at Mary Beard ville skrive om de 12 og deres historie, bliver man overrasket. Hendes anliggende er et andet. Hun viser, hvorledes disse 12 mænd på forskellige måder har sat sig deres spor helt op til vore dage. Her fylder renaissanceen naturligvis meget og 1700-tallet. I dag tænker man vel ikke nøjere over, hvorfor et billede er, som det er – eller rettere hvordan det afspejler de 12. Men et eksempel kan være den gode kejser Vitellius. Ham er der nok ikke mange, der kender. Men en person præget af vellevnethed og liderlighed og fedme.

Her er det Vitellius, skabt af kunstneren Medardo Rosso i forgyldt bronze i 1895. Illustration fra bogen.

En af de helt centrale billedmuligheder var mønterne – noget Caesar var den første til at udnytte. Så kunne enhver se, hvem der havde magten. Et ypperligt propagandaværktøj, som de efterfølgende magthavere i Romerriget byggede videre på. Vigtigt var det, at man rundt om igen og igen stødte på herskerens kontrafej. Da Rom herskede over Ægypten, stødte man på den romerske kejser Augustus som en farao. Som her i det ægyptiske tempel i Dendur, der blev opført omkring år 15 f.v.t. I kartoucherne over hans hoved står der henholdsvis "Autokrator" (kejser) og "Cæsar". Så er ingen i tvivl.

Tempelvæggen med Augustus som den er gengivet i bogen

Det var ligeledes Augustus, der befalede, at portrættet af ham skulle være ungdommeligt. Herom skriver Mary Beard: "...var dette billede et af portrætkunstens mest fantastiske originale og vellykkede frembringelser nogensinde. Det var hensigten, at det skulle være hans stedfortræder blandt det enorme flertal af indbyggerne i Romerriget, som aldrig ville komme til at se ham i egen person, og det har været hans stedfortræder lige siden..." (s.117)

I midten af 1300-tallet forærede digteren Petrarca et udvalg af romerske mønter til Karl 4., kort før han blev kronet i Rom til tysk-romersk kejser. De var, hævdede han, en bedre indførelse i fyrstelig adfærd end et eksemplar af hans egen bog. De viris illustribus (Om berømte mænd), som Karl udtrykkeligt havde bedt om.

Et andet eksempel er fra omkring 1550, da maleren Paris Bordone færdiggør sit store maleri: "Sibyllen viser sit syn til Cæsar Augustus". Det er mere end to meter i længden. Netop i disse tider kan man erindre Juleevangeliets ord: "Og det skete i de dage, at der udgik besked fra kejser Augustus, at al verden skulle skrives i mandtal..."

Midt i billedet knæler kejseren, mens sibyllen peger mod himlen, hvor man ser jomfru Maria med Jesusbarnet. Historien fortæller, at "Augustus på dagen for Jesu fødsel spurgte en hedensk spåkone om, hvorvidt nogen ville blive født i verden, som var mægtigere end ham selv, og om han skulle lade sig tilbede som en gud. Mirakelsynet af Jomfruen og barnet i himlen over Rom gav ham svaret. (s.40). Man kendte vel sine klassikere.

Det er ikke muligt at gengive de mange utrolige billedoplevelser, bogen giver læseren – denne opvisning i klassisk dannelse og nutidigt skarpsyn, som kendetegner Mary Beards formidable evne til at perspektivere, til at sætte kendt stof ind i helt nye sammenhænge. Stort set hver side bringer nyt, nye udfordringer, nye løsninger, nye sammenhænge og ja: nye oplevelser.

Hun har også fanget hele dramaet med Nero og den ødelæggende brand i Rom finder hun også i en ny sammenhæng. Som nu her:

Maleriet er udført af Anselm Kiefer i 1974 og måler to gange tre meter.

Anselm Kiefer engagerede sig i 1970'erne og 1980'erne ofte med Tysklands (manglende) formåen med hensyn til at konfrontere sin nazistiske fortid. Forvirret? Ja unægtelig – men når man ser i den øverste del af maleriet, ser man de antændte huse, hvorfra flammerne også sendes ud over lærredet. Mary Beard skriver: "I dette maleri svæver en palet over et ødelagt landskab, penslerne udsender flammer, som var de selv medvirkende til ødelæggelsen. Det rejser spørgsmål, ikke alene om forholdet mellem kunst og autokrati (Neros sidste ord var: "Hvilken kunstner, der går tabt med mig") og om kunstnerens rolle som både årsag og vidne til grusomheder (er det sådan, at alle kunstnere "spiller mens Rom brænder"?), men tillige om vores forpligtelse til at forstå kunstneren/autokraten, uanset hvor ubehageligt det end må være. Som Kiefer sagde: "Jeg identificerer mig hverken med Nero eller Hitler, men jeg er nødt til at genspille det, de gjorde, bare en lille smule, så jeg kan forstå galskaben..." (s.360 ff.).

Det krævede lige lidt ekstra, for at få det synspunkt inden for forståelsens rækkevidde.

Denne gang er det helt nye og særdeles spændende iagttagelser, der ligger til grund for hendes bog. Beard fortæller, at der ligger 10 års arbejde bag denne udgivelse. Det undrer ikke, når man ser på det endog særdeles omfattende materiale, hun har arbejdet sig igennem. Litteraturoversigten er særdeles omfattende og naturligvis på flere sprog. Bogen er naturligvis gennemillustreret – med fornemme billedanalyser, der igen og igen overrasker, når Mary Beard ser og analyserer dem fra en uventet vinkel. Bogen er berigende, besnærende og bemærkelsesværdig – en gave til alle, der har bare en lille svagthed for Rom og Romerriget samt for en fortæller, der med total overskud præsenterer læserne for denne rigdom.

Nogle vil måske mene, at hun kunne have skrevet det samme om grækerne. Det tror jeg nu ikke. For Beard er Rom og Romerriget hele Europas centrum – på alle måder. Jeg vil derfor afslutende pæge på tv-duellen mellem Beard og den flamboyante borgmester i London Boris Johnson – en duel i bedste engelske tradition. Det er Oxford mod Cambridge – i intellektuel tvekamp. Med kun én vinder. Se selv:

<https://www.youtube.com/watch?v=2k448jqYj8&t=2404s> (<https://www.youtube.com/watch?v=2k448jqYj8&t=2404s>)

[Historie-online.dk, den 14. december 2022]

Står man og overvejer hvilken gave personer med historiske interesser skal ha' – ja så er valget ikke svært. Det må være "De tolv Cæsarer" – den herligste julegave fra Gads Forlag. Hjertelig tak for den.

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/forhistorisk-tid-12-12/jagten-paa-tutankhamon>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

HELLERISTNINGER

ANTIKKENS HÅNDVÆRK

ILLERUP ÅDAL BIND 15

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/forhistorisk-tid-12-12/helleristninger>)
(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/antikkens-haandvaerk>)

(<https://www.historie-online.dk/boger/illerup-aadal-bind-15>)

Slesvigske Vognsamling

Per Ole Schovsbo fortæller om den planlagte lukning af samlingen

(<https://www.historie-online.dk/temaer-9/artikler-51-51/indhold-4-ovrigt-52-52-52/slesvigske-vognsamling>)

TV-tips, uge 51, 2022